

Millî Reasürans T.A.Ş.
adına sahibi
Cahit NOMER

İnceleme Kurulu
BAŞKAN

Barbaros YALÇIN
ÜYE

Hüseyin YUNAK
ÜYE

Candan EVREN
ÜYE

Ali N. YÜCEL
ÜYE

Feridun ÖZÜNAL

Yazı İşleri Müdürü
Y. Kemâl ÇUHACI

İnceleme Kurulu Sekreteri
Gonca GÜNiŞİK

Basın Yayın Koordinatörü
Ebru FERAY

Dizgi
Gonca GÜNiŞİK

Kapak Dizaynı
UMUT SİLE

Renk Ayrımı
OLUŞUR GRAFİK

Baskı
CEYMA MATBAASI

Merkez
Teşvikiye Cad.43/57
34367 Teşvikiye / İstanbul

Tel : 0-212-231 47 30 / 3 hat
E-mail : reasuror@millire.com.tr
Internet: <http://www.millire.com.tr>

3 ayda bir yayınlanır.

**Dergide yer alan yazıların
içeriğinden yazı sahipleri
sorumludur.**

İÇİNDEKİLER

Millî Reasürans T.A.Ş.	4
Rekabet Hukuku Açısından Avrupa Birliği Sigorta Pazarındaki Blok Muafiyet	6
IAIS Prensipleri Çerçevesinde Reasürans İşlemlerinin Denetimi	32
Gelecek İçin Bir Model	41
Uluslararası Gemi ve Liman Güvenliği Kuralları ve Donatanların Kurallara Yaklaşımı	44

Reasürör Gözüyle

19 Temmuz 1929 tarihinde, bir milyon TL sermaye ile reasürans faaliyetine başlamış olan ve günümüzde 340 milyon dolar prim hacmine ulaşan Şirketimiz, 19 Temmuz 2004 tarihi itibariyle yetmişbeşinci yılını doldurmaktadır.

Kuruluşunun ana amacı, Türkiye’de faaliyette bulunan sigorta şirketlerinin reasürans ihtiyacını belli bir oranda karşılamak ve bu sayede, o yıllarda ülkemiz için son derece önemli olan kısıtlı dövizin ülke içerisinde kalmasını sağlamak olan Millî Reasürans’ın, yetmişbeş yıl sonra gelmiş olduğu nokta ve Türk sigortacılık sektörü olarak içinde bulunduğumuz şartlar göz önüne alındığı takdirde, ne denli haklı gerekçelerle kurulmuş olduğu belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Millî Reasürans, Türk sigorta şirketlerinin düzenledikleri poliçelerinin belli bir kısmını, yasa gereği, zorunlu olarak devretmiş olduğu bir reasürans şirketi olmakla birlikte; kurulduğu günden bu yana hiç bir zaman sıradan bir reasürans şirketi olmamış, Türk sigorta piyasasına vermiş olduğu reasürans korumasının yanısıra, teknik ve meslekî bilgi sağlamak bakımından da destek olmaya çalışmıştır.

Millî Reasürans’ın gerek sigortacılık sektörüne, gerekse ülke ekonomisine olan katkıları, Dergimizde, Şirketimize ilişkin ayrı bir yazı ile açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak burada, rakamların ifade ettiğinin yanısıra, asıl anlatılmak istenen; 75 yıl önce, yurtdışına reasürans nedeniyle döviz çıkışını önlemek amacıyla kurulmuş olan bir şirketin bugün, gerek ülkemizde gerekse uluslararası alanda sahip olduğu prestijli konumudur.

Millî Reasürans, bu konumunun bir gereği ve aynı zamanda, yetmişbeş yıl gibi uzun bir süre ülkemizin sigortacılık sektöründe aktif bir rol oynamış bir şirket olarak; sigortacılık sektöründe eğitim ve araştırma çalışmaları yapan kişilerin karşı karşıya bulunduğu en önemli sorun olan kaynak eksikliğini gidermek amacıyla, kuruluşunun yetmişbeşinci yıldönümü nedeniyle bir armağan olmak üzere, “Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü” hazırlamıştır. Referanslarıyla birlikte yaklaşık 1700 terimi içeren ve sigorta şirketlerinin önemli bir kesimine yakın bir zaman içerisinde ulaştırılması planlanan bu Sözlüğün ilgili herkese faydalı olmasını dileriz.

Millî Reasürans T.A.Ş.

Türkiye’de sigortacılık faaliyetleri 19. yüzyılın ikinci yarısında yabancı sigorta şirketlerinin acentelik şeklinde çalışmalarıyla başlamıştır.

20. yüzyılın başlarında ülkemizde sigorta alanında kapitalasyonlardan kurtulma çabaları görülmüş; millî sigortacılığın kurulması için çalışmalar yapılmıştır.

Yerli sigortacılığın kurulması girişimleri yabancı sigorta şirketlerini etkilemiş ve Türkleri de ortak etmek suretiyle Türk kanunlarına göre yeni şirketler kurmaya başlamışlardır.

Cumhuriyetin ilânından sonra, sigortacılıkta yabancı şirketlerin etkinliğinin azaltılması için yoğun girişimlerde bulunulmuş; sigorta şirketlerinin kuruluşunu ve faaliyetini düzenleyen ve devlet denetimini getiren mevzuat hazırlanarak Türkiye’de sigortacılığın çağdaş anlamda gelişmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Sayı ve faaliyetleri giderek artan yerli ve yabancı sigorta şirketlerinin tüm işlemlerinin tam bir denetime tâbi tutulması, sigortalıların hak ve menfaatlerinin gözetilmesi, millî sigortacılığın korunması, reasürans yoluyla dışarıya döviz çıkmasının önlenmesi ve tarife uygulamalarının kontrolü amacıyla hazırlanan kanunların 1927 yılında uygulamaya konulmasından sonra Türk sigortacılığının hızla geliştiği, tamamen yerli sermaye ile kurulan şirketlerin sayısının arttığı ve bu şirketle-

rin malî yönden de güçlenmeye başladıkları görülmüştür.

Bu arada, sigortacılığın millîleştirilmesine zemin hazırlamak, reasürans yoluyla dışarıya giden primlerin bir kısmının ülke içinde kalmasını sağlayarak döviz tasarrufu gerçekleştirmek ve Hazine’ye gelir sağlamak amacıyla, 23 Haziran 1927 tarih ve 1160 sayılı Kanun’da öngörülen reasürans faaliyetini T.C. Hazine’si adına işletmek üzere;

- Türkiye İş Bankası A.Ş. 750.000.- TL.
- Tüccardan Erzurumlu Nafiz Bey 100.000.- TL.
- Türkiye İş Bankası Hukuk Müşaviri Şevket Mehmet Ali Bey 50.000.- TL.
- Avukat Ekrem Bey 50.000.- TL.
- Eski Konya Valisi Hüsni Bey 50.000.- TL.

taahhüt ederek, 1 milyon lira sermaye ile Millî Reasürans T.A.Ş. kurulmuş ve 19 Temmuz 1929 tarihinde faaliyete başlamıştır.

Böylelikle, Millî Reasürans T.A.Ş. dünya üzerinde bütün sigorta branşlarında mecburî reasürans devrini işleten ilk şirket olmuştur.

Bu uygulama, daha sonraları uluslararası nitelikte son derece geniş bir yayılma göstermiş ve gelişmekte olan 3. Dünya ülkelerinin sigorta yasalarının vazgeçilmez bir müessesesi olmuştur.

Millî Reasürans T.A.Ş.’nin kuruluşu ve mecburî reasürans

devri uygulaması yabancı sigorta şirketleri ve özellikle Londra sigorta piyasası tarafından çok büyük tepkiyle karşılanmış ve Millî Reasürans T.A.Ş.’nin sigorta tekniği gereğince, taşıdığı riskleri yurtdışına dağıtmak amacıyla yapmak zorunda olduğu reasürans anlaşmaları, ambargo konarak kabul edilmemiştir. Söz konusu ambargo tam 15 yıl sürmüş ve Millî Reasürans T.A.Ş. uluslararası piyasalarda söz konusu teminatı bulabilmek için pek çok zorlukla karşılaşmıştır. Ancak, her şeye rağmen Millî Reasürans T.A.Ş. üzerine düşen görevi ve kendisinden beklenileni eksiksiz ve başarıyla yürütmüş olup, 1960’lı yıllarda Türkiye dışındaki sigorta piyasalarından da iş almaya başlamıştır. Bu amaçla;

- 1963 yılında Türk sigorta şirketleri ile anlaşmaya varılarak Türk Reasürans Pool’ü kurulmuştur.
- 1967 yılında İran, Pakistan ve Türkiye arasında şimdiki adı E.C.O. (Economic Cooperation Organization) olan R.C.D. (Regional Cooperation for Development) Reasürans Pool’ünün ve sigortacılık merkezinin kurulmasına öncülük etmiş ve 1975-1996 yılları arasında bu Pool’ün yöneticiliğini yapmıştır.
- 1963 yılında Kahire’de kurulmuş olan Asya ve Afrika Sigorta ve Reasürans Şirketleri Federasyonu’na 1970 yılında üye olmuştur. Bu Federasyon’ca

1972 yılında kurulması kararlaştırılan ve halen 39 ülkeden 101 şirketin iştirak ettiği F.A.I.R. (Federation of Afro-Asian Insurers and Reinsurers) Pool'ünün 1974 yılından bu yana yöneticiliğini yapmaktadır.

Millî Reasürans T.A.Ş., Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki 17 Sayılı Karara ilişkin çıkarılmış bulunan Tebliğler gereği, 1970 yılından itibaren Türkiye'de çalışan sigorta şirketlerinin dış reasürans anlaşmalarından da hisse almaktadır. Aynı bir hesapta toplanan bu işler, sigorta tekniğine uygun bir korunma sağlandıktan sonra isteyen sigorta şirketleri arasında üzerlerinde tutulmak kaydıyla tekrar dağıtılıp, paylaşılırılmaktadır. Böylece, bu işlerin yurt dışına gitmemesi ve ek bir saklama payı olarak Türkiye'de muhafaza edilmesi sağlanmaktadır.

1160 Sayılı Kanun'da öngörülen ve 1929 yılından itibaren çeşitli tarihlerde çıkarılan Kararnameler ile uygulanmış olan zorunlu reasürans devri 31.12.2001 tarihinde sona ermiştir. Zorunlu reasürans devrinin 2001 yılı sonunda sona ereceğini dikkate alan Millî Reasürans T.A.Ş., Türkiye'de çalışan sigorta şirketlerine 2002 yılından itibaren ek reasürans kapasitesi temin edebilmek için yoğun çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar sonunda şirketlerin mevcut bölüşmeli reasürans anlaşmaları dışında %15 ilâ %20 arasında ek reasürans kapasitesi sağlamıştır. Ayrıca sigorta şirketlerinden risk bazında yapılan fakültatif reasürans kabulü de arttırılmıştır. Bu uygu-

lamalarla 2001 yılı sonunda zorunlu reasürans devrinin sona ermesiyle karşılaşılabacak prim kaybının büyük bir kısmının geri kazanılması hedeflenmiştir. Nitekim, Millî Reasürans T.A.Ş.'nin 2002 yılı prim üretiminin 317,5 trilyon Lira olması ve 2001 yılına nazaran %23 civarında artış sağlanmış bulunması bu hedefe başarıyla ulaşıldığının bir kanıtıdır.

Dünya genelinde meydana gelen doğal afetler ve A.B.D.'de 11 Eylül 2001 tarihinde yaşanmış olan terörist saldırılar, dünya reasürans piyasasında kapasite daralmasına ve mevcut kapasitenin de fiyatlarının artmasına neden olmuştur. Ayrıca, Türk sigorta piyasasına önemli kapasite temin eden reasürans şirketlerinin bazılarının ya Türk piyasasından ya da dünya reasürans piyasasından tamamen çekilmiş olması, Millî Reasürans T.A.Ş.'nin ülkemiz sigorta piyasasına 2002 yılından itibaren sağlamış olduğu ek reasürans kapasitesinin önemini arttırmış ve sigorta şirketlerimiz açısından büyük bir güvence temin etmiş, rahatlık sağlamıştır. Bunun sonucunda da, Millî Reasürans T.A.Ş.'nin 2003 yılındaki prim üretimi 2002 yılına kıyasla %50 oranında artarak 477,4 trilyon Lira olmuştur.

1998 ilâ 2002 yıllarında Millî Reasürans T.A.Ş. tarafından yazılan primlerin, Türk sigorta piyasasında aynı yıllarda yurtiçi ve yurtdışı reasürörlere devredilmiş olan primlerle karşılaştırılması sonucunda, Millî Reasürans T.A.Ş.'nce elde edilmiş olan primlerin, Türk sigorta piyasasın-

da yurtiçi ve yurtdışı reasürörlere devredilmiş olan primlerin yaklaşık %23 ilâ %30'luk kısmı olduğu görülmektedir. Bu da Türk sigorta piyasasında duyulan reasürans ihtiyacının mühim bir bölümünün Millî Reasürans T.A.Ş. tarafından karşılandığını göstermektedir. Millî Reasürans T.A.Ş.'nin kendini korumak amacıyla retrosesyonelerine devrettiği primin, ürettiği prime olan oranı ise 2003 yılında %14 civarında gerçekleşmiştir. Bir başka ifadeyle, ürettiği primin %86'sını kendi üzerinde, yurtiçinde tutmuştur.

Millî Reasürans T.A.Ş., sadece Türk sigorta piyasasında değil, yabancı ülke sigorta piyasalarında da saygın ve güvenilir bir reasürans şirketi olarak tanınmaktadır.

Her yıl Standard & Poor's tarafından prim üretimi esas alınarak yapılmakta olan "Dünyadaki İlk 150 Reasürans Kuruluşu" sıralamasında Millî Reasürans T.A.Ş. de yıllardır yer almaktadır.

Bu yıl 75. Kuruluş yılını kutlamakta olan Millî Reasürans T.A.Ş., bugüne kadar başarıyla yürüttüğü faaliyetini bundan sonra da başarılarını arttırarak sürdürmeye devam edecektir.

Cahit NOMER
Genel Müdür

Haziran 2004

Rekabet Hukuku Açısından Avrupa Birliği Sigorta Pazarındaki Blok Muafiyet

1. Giriş

Rekabet hukuku/rekabet politikası Avrupa Birliği'nin (AB) gelişmesini ve korunmasını sağlayan en önemli mekanizmalardan bir tanesidir. Avrupa Ekonomik Topluluğunu (AET) kuran 1957 tarihli Roma Antlaşmasının 3(f) maddesinde "ortak pazar içerisinde rekabetin bozulmamasını sağlayacak bir rejimin kurulması" temel ilkelerden bir tanesi olarak sayılmıştır.¹

Tam rekabet esaslarının uygulanmasını temine yönelik olarak, Roma Antlaşmasının 85(1). maddesi², Üye Devletler arasındaki ticareti etkileyecek ve ortak pazar içindeki rekabetin engellenmesi, kısıt-

lanması veya bozulmasını amaç edinen veya bu sonucu doğuran teşebbüsler arasındaki tüm anlaşmalar, teşebbüs birliklerinin kararları ve birlikte davranışları ortak pazarla bağdaşmadığı için yasaklanmaktadır.³ AET Antlaşmasının 85(2). maddesi ise, yasaklanan anlaşmaların ve kararların hükümsüz olduğunu hükmetmektedir.

Bununla birlikte, AET Antlaşmasının 85(3). maddesi, tüketicilere sağlanan çıkardan adalete uygun bir pay sağlamanın yanı sıra, malların üretimi veya dağıtımının geliştirilmesine veya teknik ve ekonomik ilerlemenin hızlandırılmasına katkıda bulunan her tür

uygulama veya uygulamalar dizisi⁴ ile ilgili olarak, 85(1). madde hükümlerinin uygulanmamasının kararlaştırılabileceğini hükmetmektedir.⁵

⁴ Yasak kapsamı dışına alınabilecek eylemler arasında şunlar bulunmaktadır:- (a) ilgili teşebbüslere, bu amaçlara ulaşmak için gereksiz kısıtlamalar getirmeyen, (b) bu tür teşebbüslere söz konusu ürünlerin önemli bir kısmı için rekabeti ortadan kaldırma olanağı vermeyen,

- teşebbüsler arasındaki herhangi bir anlaşma veya anlaşmalar dizisi,
- teşebbüslerin ya da teşebbüs birliklerinin herhangi bir kararı veya kararlar dizisi,
- müştereken alınmış kararlar.

⁵ Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği kapsamında, rekabet kuralları ve mevzuat uyumu ile uygulamalarda işbirliğine ilişkin yükümlülükler 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 30 ilâ 42. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu bağlamda, Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içerisinde, AB'de yürürlükte bulunan tüm blok muafiyet yönetmeliklerinde ve AB makamlarınca geliştirilen içtihat hukukunda yer alan ilkelerin Türkiye'de de uygulanmasının öngörüldüğünün belirtilmesi gerekir. Dolayısıyla, inceleme konusu Türkiye'de faaliyette bulunan sigorta şirketlerini de doğrudan ilgilendirmektedir.

Türkiye, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında bir Gümrük Birliği tesis eden 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 39. maddesinin 1. paragrafı ile, Roma Antlaşmasının 85 ve 86. maddelerine uyumlu bir Rekabet Ka-

¹ Bilâhare, 1991 yılındaki Maastricht Antlaşması ile 3(f) maddesi 3(g) olarak yeniden numaralanmış ve 3(f) maddesi daha da geliştirilip ilave edilen 3(a) maddesi ile Birliğin serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet esaslarına göre işleyen bir topluluk olduğu belirtilmiştir.

² Bu çalışmada 1957 tarihli Roma Antlaşmasında kullanılan maddeleri numaralandırma sistemi kullanılmıştır. Metin içerisinde en fazla geçen orijinal madde numaraları, 85(1). madde [81(1)] olarak 85(3). madde [madde 81(3)] olarak değiştirilmiştir.

³ Yasaklanan eylemlerin başında şunlar gelmektedir:- (a) alış veya satış fiyatlarını veya diğer ticaret koşullarını doğrudan ya da dolaylı olarak belirleyen; (b) üretimi, pazarları, teknik gelişimi veya yatırımı kısıtlayan veya kontrol eden; (c) pazar veya tedarik kaynaklarını paylaştıran; (d) diğer ticari taraflar ile yapılan eşdeğer işlemlere farklı koşullar uygulayan ve böylelikle de onları rekabet açısından zararlı duruma sokan; (e) sözleşmelerin akdini, nitelikleri gereği veya ticari teamüle göre bu tür sözleşmelerin konusuyla hiç bir bağlantısı olmayan ek yükümlülüklerin diğer taraflarca kabulü şartına bağlayan anlaşmalar, kararlar ve birlikte (ortak) davranışlar.

törleri diye anılan bu unsurlardan alınıp satılabilenlerinin, alınıp satıldığı yerlere piyasa denilmektedir. Günümüzde piyasanın fiziki olarak nerede oluşacağını belirlemek her zaman kolay değildir. Alıcı ve satıcı birbirlerini hiç görmeden internet üzerinden sanal ortamda ticaret yapabilirler.⁹ İncelenmekte olan sigorta sektöründeki grup muafiyeti tüzüğü, “piyasa” konusunda bir tanımlama yapma gereği duyulmamaktadır.¹⁰

Rekabet Hukuku terminolojisinde yer alan ve rekabete aykırı olan “baskın durumun kötüye kullanılması” durumu, piyasaların yapısına bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda piyasaları, malların veya hizmetlerin arzının ve talebinin çapraz elastikiyeti göz önüne alınarak “ilgili ürün piyasası”, belirli bir coğrafi bölgedeki birbirlerinin yerine geçebilecek malların veya hizmetlerin arzının ve talebinin olduğu “ilgili coğrafi piya-

sa”, piyasaya arz edilen mal veya hizmetin belirli bir süre veya mevsim arz ve talep edilmesine göre “geçici süreli piyasa” gibi, yapıları ve kapsamaları birbirlerinden değişik olan pazarlara ayırmak mümkündür.¹¹

Listelemeye kalkılacak olursa, gerçek yaşantıda belki de her bir üretim faktörünün ve bu faktörlerin bir araya getirilmesi sonucu üretilen mal veya hizmetler için, listelenmeyecek kadar çok piyasa bulunmaktadır. Bir başka deyişle, her coğrafi bölgenin, her bir üretim faktörünün, her bir malın veya hizmetin vs. birbirinden bağımsız ve/veya birbirleriyle ilişkili muhtemel piyasaları olabilir. Örneğin bir mamul olan motorlu araç dış lastiği piyasasını, fabrikada araca monte edilen motorlu araç dış lastiği piyasası, kullanıcıların sonradan araca monte ettirdikleri dış lastik piyasası,¹² uçaklara

monte edilen dış lastik piyasası, askeri araçlara monte edilen dış lastik piyasası gibi, birbirleriyle bağımlı olan çeşitli piyasalara ayırmak pekâlâ mümkündür.

İktisatçılar ise piyasaları alıcı ve satıcıların sayılarını göz önüne alarak sınıflandırmaktadırlar. *Piyasaya hakim* durumdaki üretim miktarını arttırıp azaltarak muhtemel *rakibi piyasaya sokmamak veya piyasadandan silmek veya piyasada zayıflatmak için geçici süreli, gerekli zamana yayılan düşük fiyat uygulayabilen* ve dağıtım kanallarındaki distribütörlere ekonomik açıdan tatmin edici olmayan kazanç imkanı sunarak veya satışa sunulan mal veya hizmetin kalitesini düşük tutma suretiyle *hakim durumunu kötüye kullanma potansiyeli yüksek olan*, tek satıcı karşısında hiçbirinin tek başına fiyatı etkileyemeyecek kadar çok alıcının olduğu piyasaları *monopol*, çok sayıda satıcının karşısında tek bir alıcının bulunduğu piyasalara *monopson*, fiyatları etkileyemeyecek kadar ikiden çok satıcının karşısında ikiden çok alıcının olduğu, başka bir deyişle rekabet hukuku literatürüyle birden fazla firmanın hakim durumda olduğu ve bu firmaların birleşerek

⁹ Bu konuda bkz. Bozel S., *İnternet Üzerinden Yapılan Hukuki İşlemler ve Bu Konudaki 97/7 Sayılı AB Yönergesi ile Alman ve İsviçre'deki Düzenlemeler*. Makaleye <http://www.hukukcu.com> adresinden erişilebilir. Ayrıca bkz. Greguras F.M. vd., *Electronic Commerce: On-line Contract Issues*. Makaleye http://www.batnet.com/oikoumene/ec_contracts.html adresinden erişilebilir.

¹⁰ Bu konuda diğer mal ve hizmetler için yapılan “pazar kavramı” genel olarak sigorta piyasasında da geçerlidir.

¹¹ Araştırmamız “hakim durumun kötüye kullanılması” olmadığından Rekabet Hukuku açısından piyasaların detayına girilmemektedir. Daha fazla bilgi için bkz. Esin A., 1998, *Rekabet Hukuku*, ss. 183-189, ESC Yayınları; Aslan İ.Y., 1997, ss. 96-99; Steiner J. Ve Woods L., 1996, *Textbook on EC Law*, ss. 207-214, Blackstone Press Limited; Craig P. Ve Búrca de G., 1997, *EC Law: Text, Cases, & Materials*, ss. 940-953, Oxford University Press.

¹² Benzer bir ayırım ATAD tarafından *Dava No. 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie Michelin NV v Commission [1983] ECR 3461; [1985] I CMLR 282* davasında yapılmıştır. Anılan davada

yük taşımada kullanılan uzun ve geniş araçlara üretimleri sırasında monte edilen dış lastiklerin pazarı ile bu araçlara sonradan monte edilen dış lastiklerin pazarının birbirinden ayrı olduğu belirtilmiştir.